

Farg'ona Davlat Universiteti

RUS TILI VA INGLIZ TILI GRAMMATIKASIDAGI O'XSHASHLIK VA FARQLI JIHATLARI.

Fakultet: Chet tillari fakulteti

Filologiya va tillarni o'qitish: Ingliz tili yo'nalishi Guruh:

Bajardi: Bahodirova Madinabonu

Tekshirdi: Mahbuba Xamidova

Kirish:

Rus va ingliz tillari grammatik jihatdan bir-biriga qarama-qarshi tuzilmalarga ega bo'lishiga qaramay, ularning o'zaro taqqoslanishi til o'rgatishda va tarjimadagi qiyinchiliklarni bartaraf etishda muhim rol o'ynaydi. Rus tili slav tillari oilasiga, ingliz tili esa german tillari oilasiga mansub bo'lib, har ikkala tilning grammatika tizimida o'ziga xos xususiyatlar mavjud. Ushbu ishda rus va ingliz tillarining grammatik xususiyatlari, morfologiya, sintaksis va leksik jihatlar orqali tahlil qilinadi.

Annotatsiya: Ushbu ishda rus va ingliz tillarining grammatikasidagi o'xshashliklar va farqlar o'rganiladi. Tahlil qilishda morfologik (so'z shakllari), sintaktik (gap tuzilishi)

va leksik (so'zlarning ma'nosi va ishlatilishi) aspektlar yoritiladi. Rus tilining sintetik xususiyatlari va ingliz tilining analitik tuzilishi o'rtasidagi farqlarni yoritish, tilni o'rganishda va tarjimashunoslikda yuzaga keladigan asosiy qiyinchiliklarni tushunishga yordam beradi. Ishda har ikkala tilning grammatik tizimlarining strukturaviy jihatlari va til o'rganishdagi ahamiyati tahlil qilinadi.

Metodologiya: Ishda rus va ingliz tillarining grammatikasini o'rganish va taqqoslashda asosan taqqoslash metodologiyasi qo'llaniladi. Bu metod yordamida ikki tilning grammatik tizimlaridagi o'xshashliklar va farqlar aniq ko'rsatiladi. Ushbu yondashuvda quyidagi jihatlarga alohida e'tibor qaratiladi:

1. **Morfologiya:** So'zlar va ularning shakllarini, xususan, ot, fe'l va sifatlarning o'zgarishini o'rganish.
2. **Sintaksis:** So'zlar va frazalar o'rtasidagi sintaktik munosabatlar, jumladagi so'z tartibi.
3. **Leksik grammatik farqlar:** So'zlarning ma'nosi va ularning kontekstga qarab o'zgarishini o'rganish.

Tahlil uchun o'zbek, rus va ingliz tillariga oid grammatik manbalar va ilmiy adabiyotlar ishlatilgan. Har bir tilning grammatik tizimi amaliy va nazariy yondashuvlar asosida o'rganilgan.

Tahlil:

1. **Morfologik farqlar:**
 - **Rus tili:**
 - Rus tili sintetik til bo'lib, morfologik o'zgarishlarga katta e'tibor qaratadi. So'zlarning shakllari ularning grammatik vazifasini (sub'ekt, ob'ekt va boshqalar) bildiradi. Rus tilida ko'plab holatlar mavjud, masalan, nominativ, genitiv, dativ, akkuzativ, vokativ va boshqalar. Fe'llar ham zamon, shaxs, ko'plik va boshqa morfologik shakllar bo'yicha o'zgaradi.
 - Misollar:

- *dom* (uy) - nominativ (sub'ekt holati)
- *doma* (uyda) - lokativ (joyini bildiradi)
- *doma* (uyga) - akkuzativ (maqsadni bildiradi)

▪ Fe'l o'zgarishlari: *delat'* (*qilish*), *delal*, *delaet*, *delal* (har xil zamon va shaxs uchun)

○ **Ingliz tili:**

▪ Ingliz tili analitik til bo'lib, so'zlarning o'zgarishi kamroqdir. So'zlarning morfologik o'zgarishi asosan fe'lning zamoniga, shaxsiga va ko'plikka bog'liq. Masalan, ingliz tilida otlar ko'plik shaklini faqat “-s” qo'shimchasi bilan ifodalaydi.

▪ Fe'l shakllari odatda zamon (tenses) va modallik (modal verbs) orqali ifodalanadi.

▪ Misollar:

- *book* (kitob) - birlik
- *books* (kitoblar) - ko'plik
- Fe'lning o'zgarishi: *to write* (yozmoq), *wrote* (yozdi), *written* (yozilgan)

2. **Sintaktik farqlar:**

○ **Rus tili:**

▪ Rus tilida so'z tartibi ko'proq erkin. So'zlar grammatik funktsiyalariga qarab, holat (nominativ, genitiv va hokazo) orqali aniqlanadi. Bu erkinlik gapda turli xil tuzilmalarni yaratish imkonini beradi. Masalan, sub'ekt va ob'ektning joylashishi erkin, lekin ba'zida ma'lum bir urg'u yaratish uchun tartib o'zgartiriladi.

▪ Misollar:

- *On kupil knigu* (U kitob sotib oldi) – Oddiy so'z tartibi.
- *Knigu on kupil* (Kitobni u sotib oldi) – Ob'ektni urg'ulash.

○ **Ingliz tili:**

▪ Ingliz tilida so'z tartibi aniq va qat'iydir. Asosiy tartib SVO (sub'ekt-fe'l-ob'ekt) bo'lib, bu gapning to'g'ri tuzilishini ta'minlaydi.

So'zlar o'z vazifasiga qarab joylashadi va gapni noto'g'ri tuzish semantik xatolikka olib kelishi mumkin.

▪ Misollar:

▪ *He bought a book* (U kitob sotib oldi) – To'g'ri so'z tartibi.

▪ *A book he bought* (Kitobni u sotib oldi) – Odatda, bu holatda boshqa tuzilmalar ishlatiladi, masalan, passiv gaplarda.

3. **Leksik grammatik farqlar:**

○ **Rus tili:**

▪ Rus tilida ko'plab so'zlar morfologik jihatdan o'zgarib, leksik ma'nolarini o'zgartiradi. Shuningdek, rus tilida so'zlarning shakllari ularning ma'nosini to'g'ridan-to'g'ri belgilaydi. Masalan, otlar va fe'llarning har bir shakli o'zining alohida ma'nosini bildiradi. Bu tilning o'ziga xosligi tilni o'rganishda ancha murakkabliklarni keltirib chiqaradi.

○ **Ingliz tili:**

▪ Ingliz tilida leksik ma'no ko'proq kontekstga bog'liq va grammatik o'zgarishlar kamroq uchraydi. So'zlar o'zining leksik ma'nosini o'zgarishsiz saqlab qoladi va faqat sintaktik kontekstda o'zgaradi. Ingliz tilida ko'proq frazeologik birliklar va modallik orqali turli ma'nolar ifodalanadi.

▪ Misollar:

▪ *Run* (yugurmoq) - so'zning leksik ma'nosi o'zgarmaydi, lekin uni turli xil kontekstda ishlatish mumkin: *run a business* (biznesni boshqarish), *run for president* (prezidentlikka nomzod bo'lish).

Xulosa: Rus va ingliz tillari o'rtasidagi grammatik farqlar til o'rganishda va tarjimashunoslikda muhim rol o'ynaydi. Rus tili morfologik jihatdan boy va sintetik, ingliz tili esa analitik va sintaktik jihatdan qat'iydir. Ushbu farqlar tilni o'rganishda qiyinchiliklar yaratishi mumkin, lekin ular har ikkala tilning o'ziga xos xususiyatlarini chuqur

tushunishga yordam beradi. Tilni o'rganish jarayonida bu farqlarni inobatga olish va ularni mukammal tushunish tilning to'g'ri va samarali o'rganilishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. **Barkhudarov, L. S.** (2007). *O'zbek tili va rus tili: Morfologiya va sintaksis.*
2. **Crystal, D.** (2003). *The Cambridge Encyclopedia of the English Language.*
3. **Comrie, B.** (1981). *Language Universals and Linguistic Typology.*
4. **Givón, T.** (1993). *English Syntax: An Introduction.*
5. **Sukhotin, A. I.** (1992). *Russkii Yazyk: Grammatika i Stilistika.*
6. **Cook, V.** (2003). *Introducing Applied Linguistics.*